

Soós Lajos neve alatt található szöveges és rajzos dokumentumok a Magyar Természettudományi Múzeum Tudománytörténeti Gyűjteményében¹

DOMOKOS TAMÁS

ABSTRACT: (*Documents refer to Lajos Soós with text and sketch in the Historical Collection of the Natural History Museum.*) – This study presents 46 pieces (From these 45 in Hungarian, one in English) of the Historical Collection. Each unit incl.: date, author or signatory, title or theme, form, remark.

Az ember halála után, az idő múlásával, tárgyi és szellemi relikviái Léthé vizébe merülnek. Van aki szorongó szívvel már fiatalon megkezdi a felejtés/a halál elleni harcot (Sapiens non timet mortem!) ösztönösen vagy csak a családi hagyományokat folytatva. Módszerek: lázas munkavégzés, naplóírás, albumok töltögetése, nárcisztikus viselkedés,...

Ady még nincs 30 éves, amikor az elmúlás megjelenő árnyékában a következő sorokat írja újevkor, a számbavétel és tervekjavítás napján:

Ráncos, vén kezét megcsókoltam
S jajgatva törtem az eszem:
„Hogy hívnak téged, szép, öreg Úr,
Kíhez mondtam sok imát?
Jaj, jaj, jaj nem emlékezem.”

[*A Sion-hegy alatt (Nyugat 1908 jan. 1.)*]

Persze mindenre nem telik az embernek az idejéből. Az utókor néha meglepődve tapasztalja, hogy van olyan embertársunk, aki gondol a tudománytörténet gyarlóságára, szelektivitására; mert maguk elkészítik teljes irodalomjegyzéküket, megírják a sírjuknál felolvasandó gyászbeszédet, kidolgozzák temetésük koreográfiáját, kinevelik és kineveztetik utódjukat, akik majd harcot folytatnak az ellendrukkerekkel szemben. Hazánkat időnként végigsöprő történelmi viharok is jócskán hozzájárulhatnak az egyre halványuló nyomok eltüntetéséhez. Az öreg fa kidőlt, a helyén beszűrődő fényhez jutó csemeték végre szárba szökkenhetnek.

Soós Lajos volt munkahelyén, a Magyar Természettudományi Múzeum Tudománytörténeti Gyűjteményében és Arcképcsarnokában fellelhető írásai, rajzai és fényképei között kutatva, az ember nem fedez fel ilyen szándékot, inkább halálát követő ad hoc összeszedés, összekapargatásról lehet nála szó. Róla írt megemlékezések, apró rajzok, elkészült és félbehagyott cikkek, torzón maradt kéziratok, hivatalos levelek, kisebb jelentések, egy jegyzetkönyv található a Tudománytörténeti Gyűjteményben. Hiába keressük a közel 800 oldalas Kárpát-medence pleisztocén csigafaunája és Mollusca of the Carpathian basin című munkáinak kéziratát, nem fogjuk megtalálni, mert 1956. november 5-én, több mint 500 000 darabos molluszka gyűjtemény és 2100 szakkönyv mellett, ez is a tűz martaléka lett.² Megilletődve vehetjük viszont kézbe, a tudománytörténeti berkekben olyannyira ismert Négy évtized a Múzeum-körút mentén írásának 224 oldalas kéziratát; és medítálhatunk a felett, hogy miért nem öt évtizedről ír a szerző, hiszen az olyan szép kerek szám. Hogy miért nem öt évtizedről

¹ A Tudománytörténeti Gyűjtemény Budapestén a Könyves Kálmán krt. 40. szám alatt található.

² Mihályi Ferenc (1957): Mi égett el a Nemzeti Múzeumban? – Élet és Tudomány 12. évf. 1. szám 7-12. oldal.

van szó, az kiderül Soós Lajos írásának nagyon diplomatikus utolsó két mondatából: „Eddig tart az emlékezetem. Ami ezután történt, az kiment a fejből, arról tehát nem is írhatok.”

Emlékeink tárházában – az ott őrzött elemek hasznosságának dialektikus volta miatt, – nem mindent szeretnénk megőrizni. Örülünk, ha egyet-mást elfelejtünk, vagy ha az nem sikerült, akkor fraus piaként azt mondjuk, hogy kiment a fejünkől, vagy eddig tart az emlékezetünk.

A Soós Lajos relikviák a Tudománytörténeti Gyűjtemény két egységében lelhetők fel: **1.** PS/52 jelzettel ellátott personaliában, egy fehér iratgyűjtőben (Dr. Soós Lajos biológia tudományok doktora 1879. Budapest, 1972. okt. 23.³ felirattal). **2.** „Természettudományi Múzeum Tudománytörténeti Gyűjteménye: SOÓS LAJOS” feliratú fondban, amely hullámpapírból készült 12 x 25,5 x 39 cm-es dobozban található. A dokumentumok ismertetése a következő szisztéma szerint történik: **1. Dátum – 2. Szerző, aláíró – 3. Cím, téma – 4. Forma – 5. Megjegyzés.**

1-2. A továbbiakban a dátum (év/ év. hó. nap) és személynevek [szerző(k), aláíró(k)] zárójelezése a következőket jelenti: **a.** A dokumentum eredetileg datálatlan. A keltezés megállapítása indirekt úton történt. **b.** A dokumentum nincs szignálva, szignózva; ezért szerzőjének azonosítása közvetett úton történt. **3.** A cím és a téma közül melyik az éppen aktuális, azt a kitévőbe helyezett csillag jelzi. **4.** A dokumentumok – keletkezésük ideje miatt – egytől-egyig papírhordozón találhatók. Az elkészítés formája: manuskriptum (kézzel írt), kézirat (mechanikus vagy elektromos írógéppel írt, sokszorosítás alapjául szolgáló szöveg), nyomtatvány, rajz. Formai elemek közé sorolható még: az íróeszköz(ök) fajtája, az írás színe. A papírlap formai elemei: ívméret, vonalazottság, a papír anyagára vonatkozó megjegyzés. **5.** Evidens, hogy ebbe a rovatba tartozik minden olyan információ, amely az előbbi kategóriákba nem sorolható be. Ide sorolom még a dokumentumok tartalmával kapcsolatos saját megjegyzéseimet, következtetéseimet is. Az 1–4. rovat adat hiányában nem tölthető ki, akkor a kettős pont után **a.** (anonim) jelzés található.

Lábjegyzetbe sorolt kategóriák: intézménycím, irodalmi hivatkozás, magyarázat, a dokumentumhoz kapcsolódó személyek rövid „bemutatása”, köszönetnyilvánítás.

A tételek felsorolása

1. Dátum: 1904.09.28. – **Szerző:** (Soós Lajos) – **Cím, téma*:** *Xerophila homoleuca* szív és vese rajza – **Forma:** 10,5 x 17 cm-es vonalas lapra ceruzával írt és rajzolt illusztráció. – **Megjegyzés:** A rajz vonalai alig kivehetők. A másik oldalán található kézírással: p.3 - *Xerophila homoleuca*.

2. Dátum: 1905.07.22. – **Szerző:** Hermann⁴ – **Cím, téma*:** Rákkutatáshoz (Ostracoda) szükséges minták beszerzése Anináról (Stájerlakanina/Anina) és Resicáról (Resicabánya/Reșița). – **Forma:** Magyar Királyi Posta 5 filléres levelezőlapja (9 x 14 cm). – **Megjegyzés:** Tekintetes Soós Lajos segédőr úrnak címezve Budapestre a Nemzeti Múzeumba. Feladás Aninában júl. 23-án, Budapestre érkezés júl. 24-én!

3. Dátum: 1909.12.1. (javítva 12. 10.) – **Szerző:** (Soós Lajos) – **Cím, téma*:** Apró rajz (2000 x 1) *Planorbis corneus* fiatal spermatidjáról.⁵ – **Forma:** 6 x 7 cm – **Megjegyzés:** A sima karton lap hátoldalán a reprodukálással kapcsolatos utalások olvashatók. Az egykori felragasztásra négy szürke leszakadt kartonfolt utal.

³ A dátum feltehetően a personali elkészítésének időpontja. (†1972.augusztus 28.; ravatalozása: 1972. szeptember 11.; temetése: 1972. december 13.)

⁴ Köszönettel tartozom Haraszthy László úrnak a Hermann név grafológiai úton történő azonosításáért. (A levél vizsgálata során felmerült, hogy annak küldője esetleg Herman Ottó.)

⁵ Soós, L. (1910): A *Planorbis corneus* hím csirasejtjének szerkezetéről. – Állattani Közlemények, 9 (1):1-15., 52-53. Budapest.

4. Dátum: 1912.03.05. – **Szerző:** Dr. Gorka Sándor⁶ – **Cím, téma*:** Gratuláció előléptetéséhez és házasságkötéséhez. – **Forma:** Fejléces, raszteres, A/4-es levélpapír (Dr. Gorka Sándor Tud. Egy. adjunktus. A Királyi Magyar Természettudományi Társulat titkára.) – **Megjegyzés:** Fekete tintával írt levél. Soós Lajost régi hívének és barátjának nevezi.

5. Dátum: 1913. – **Szerző:** (Soós Lajos). – **Cím, téma*:** *Planorbis* ... sejtjeiről grafitfóliával készült rajz. – **Forma:** 6 x 7 cm-es műszaki rajzlap. – **Megjegyzés:** A rajz felett: *Planorbis, 37.1.1.2. sor.2 m.(?)*, tollal írt *183, Zeis...140,2 mm...* Hátoldalán: *1913. 1913.* és az azt követő évekből, eddigi ismereteim szerint nincs olyan Soós Lajos publikáció, amelyben az előbbi rajz megtalálható.

6. Dátum: 1920.08.14. – **Szerző, aláíró:** Főiskola rektora – **Cím, téma*:** A rektor 661/1920. számú válaszevele Soós Lajos lemondólevelére. – **Forma:** Négyrétbe hajtott A/4-es fejléces (Magyar Állatorvosi Főiskola Rektori Hivatal) finom papír. – **Megjegyzés:** 1920. július 10-én Soós Lajos lemondott a főiskolai megbízatásáról. A rektor megköszöni nehéz viszonyok közötti 3 éves buzgalmát. (Soós Lajos megbízása 1917. augusztus 17-én kelt.^{7,8})

7. Dátum: (1925) – **Szerző:** (Soós Lajos) – **Cím*, téma:** A magyarországi Marthafélék⁹ – **Forma:** A/4 – **Megjegyzés:** Egykor félbehajtott, jobboldalán 5-6 cm-es margóval ellátott, sötétkék és fekete tintával írt jellegzetes Soós Lajos kézirat sárgásszürke lapokon (10 számozott + egy számozatlan). Az írás nagyon apróbetűs, alig olvasható. A lapok újrahasznosítottak. Eredetileg a lapon dőlőbetűs, lilaszalagos írógéppel készült írás található, amely csírarsejtekkkel és spermatogenezissel foglalkozó dolgozat piszkozatának tetszik. 58 tételes irodalma beszűrt, nem jegyzékben található. A kéziratban Soós Lajos a következőket írja: „... 21 esztendeje, hogy megjelent első malakológiai alapvetésem, amely a magyarországi Helicidákat ismerteti.” Mivel ez a publikáció az Állattani Közlemények 3. kötetében, 1904-ben jelent meg, a kézirat megírása az 1925-re tehető. Mivel a Magyar Malakológiai Bibliográfia (1727-2004)¹⁰ ilyen címen nem citál Soós Lajos írást, feltételezhető, hogy az írás nem került publikálásra, vagy nincs róla tudomásunk.

8. Dátum: (1926 után és 1943 előtt) – **Szerző:** (Soós Lajos) – **Cím, téma*:** Nincs címe. Az írás Magyarország puhatestűivel foglalkozik. – **Forma:** A/4 <, 34,2 x 42 cm – **Megjegyzés:** 186 oldalas, tintával (fekete, sötétlila) sima fehér vagy szürkéssárgás papírra készült kézirat. Az oldalszámozás 1-1,5 cm-es nagyságú, kék postai írónnal készült. A 6 cm-es margón kék és piros korrektúra jeles javítások, aláhúzások (neveknél piros) és ragasztások találhatók. Fejezetei: Bevezetés I. A magyarországi puhatestűek rendszertani ismertetése (p. 5–140) – II. A puhatestűek létfeltételei és életmódja (p.141–149) – III. A magyar Mollusca-

⁶ Gorka Sándor (1878–1944): Az első magyar biológus professzor, biológiatörténész. A Magyar Biológiai Társaság nevével fémjelzett emlékérmét alapított. A levél írásakor tudományegyetemi adjunktus, a Királyi Magyar Természettudományi Társulat titkára.

⁷ A Magyar Királyi Állatorvosi Főiskola Évkönyve az 1918/19–1920/21. tanévekről.— A M-Kir. Állatorvosi Főiskola Kiadványai 34. kötetének 9. oldalán olvasható: „DR. SOÓS LAJOS bölcsészettudományi doktor, a Magyar Nemzeti Múzeum állattári osztályának igazgató öre és zoológiai laboratóriumának vezetője, egyetemi magántanár; az állattan és parazitológia előadója az 1919. évig. (Megbízatása kelt 1917. augusztus 17-én)...Dr. Abonyi Sándor, bölcsészettudományi doktor, egyetemi és főiskolai magántanár, műegyetemi adjunktus; – az állattan előadója. (Megbízatása kelt 1920. október 1.-én)”

⁸ Kotlán, S.(1941): A magyar állatorvosképzés története 1787–1937. Budapest. munkájának 137. és 138. oldalán a következő olvasható: „Rácz István halála után mind a parasitológiát, mind az addig néhány éven át magántanári collegiumban előadott általános állattant, most már ismét kötelező tárgyként dr. Soós Lajos egyet. magántanár (1917–1919) adta elő. 1919–1921-ig dr. Abonyi Sándor egyet. magántanár adta elő mind a két tárgyat, 1921–1923-ig már csak az állattant, a parasitológiát pedig dr. Kotlán Sándor segédtanár tanította”.

⁹ Martha A. J. Wagner, 1914= *Helicopsis* Fitzinger, 1833 [*Helicellidae*] in: Pelbárt, J. (2000): Magyarország recens Mollusca faunájának tudományos név szótára – Grafon Kiadó. Nagykovácsi.

¹⁰ Varga, A., Füköh, L. & Krolopp, E. (2005): Magyar Malakológiai Bibliográfia. – Malakológiai Tájékoztató, 23: 5-129.

fauna múltja (p. 150–165) – IV. A magyar Mollusca-fauna összetétele (p. 166–174) – V. A magyar fauna-terület felosztása (p. 175–183). I. fejezete határozókulcsokkal (meghatározó táblázattal) segíti az azonosítást. III. fejezete az 1926-ban publikált „A magyar Mollusca-fauna múltja” cikk lila tollal korrigált kefélenyomata. A „The past of the Hungarian Mollusc fauna. By Lajos Soós”, nyomat kék postai írónnal törölve. A kefélenyomaton „Hirsch” zöld aláírás olvasható. Az állatföldrajzi beosztása (V. fejezet) kevésbé tagolt, mint az 1934-ben publikált alapvetésében. Rajzok számozása 323-ig fut, a beszúrárok piros tintával történtek. Nincs irodalomjegyzéke! A kézirat tagolását Soós Lajos nagy vonalakban átvette az 1943-ban megjelent klasszikusnak számító „A Kárpát-medence Mollusca-faunája” című könyvébe. A változtatás csupán annyi, hogy az első két és az utolsó három fejezetet összevonta. Az utolsó három fejezet „A Kárpát-medence Mollusca-faunájának általános képe” címet viseli.

9. Dátum: 1927.11.05. – **Szerző:** G. A. Blanc(i) – **Cím,téma:** Éhik Gyula *Citellus* és *Spalax* küldeményének példányait megköszönő levél. – **Forma:** A/4 – **Megjegyzés:** A gépelt, angol nyelven írt levél Rómából érkezett. A fejléces (Camera dei Deputati), logós levél alján a kézjegy ~ 10 x 10 cm-es területen terpeszkedik. Hátoldalon: Soós Lajos, AL 5/12 írás olvasható.

10. Dátum: 1930.01.10. → 1936. március 6. – **Szerző:** Soós Lajos – **Cím, téma:** Feljegyzések – **Forma:** 15 x 19,3 x 2 cm méretű könyv. – **Megjegyzés:** Ceruzával írt jegyzőkönyv, amely A. Dumas: A három testőr I-II. kötetének sötét berlinikék vászonkötésű fedelébe fűzött lapokból áll. Nem folyamatosan beírt és számozott, hanem vannak benne jócskán üres oldalak is (~ 2/3-a). A felhasznált lapok száma: 112. Pecsét: Természettudományi Múzeum Tudománytörténeti gyűjteménye. Jegyzet: Kézirat, Lelt.sz.: 231., Soós Lajos ajándéka, 1930.I.10., 61 oldal jegyzet. A következő genuszok leírása, anatómiája található meg benne: *Fagotia* (Az első 50 oldal!), *Gastrocopta*, *Vertigo*, *Xerophila*, *Xerotropis*, *Xeroclausa*, *Trochoidea*, *Xerotrichia*, *Candidula* (1. ábra), *Cochlicella*, *Cernuella*, *Pupiscalaris*, *Daudebardia*, *Testacella*, *Delima*, *Papillifera*, *Tacheopsis*, *Aegopinella*, *Ferrusacia*, *Helicella*. Itt-ott a gyűjtőhelyeket is citálja, és vannak közte Máltáról származó példányok is. *Vertigok* esetében fosszilis adatokat is találunk.

11. Dátum: (1930 után) – **Szerző:** (Soós Lajos) – **Cím , téma*:** Kárpát-medence rendszertana. – **Forma:** 4 db kettőbe hajtott, Adria- vízjeles 34,5 x 42 cm-es famentes papír. – **Megjegyzés:** A fekete tintás vágott tollal írt lista 263 sorszámmal ellátott fajt sorol fel (1. *Theodoxus transversalis* → 263. *Dreissena polymorpha*) 13 számozatlan oldalon. A genuszneveket piros aláhúzás emeli ki. Ceruzás beírások (*Radix lagotis* Schrank, 1803; és még 4 *Pisidium*) és megjegyzések (Pl. A *D. polymorpha*-nál – már a maeotikumból is ismert, *Limax flavus* – Barlang) egészítik ki a felsorolást. Külön borítója van fatartalmú fűzfői papírból. Beszúrt irodalmi hivatkozásai között szerepel több Hesse és egy Ehrmanntól citált 1931-es Archiv cikk is. Mivel ez utóbbi a legfiatalabb írás, a kézirat elkészítésének idejét ennél későbbre kell tenni.

Ebben a kartongyűjtőben található még egy kettőbe hajtott 34,5 x 42 cm-es ív, amelynek első hiányos (1/4-e kivágott) oldalán lila tintával készült genuszlista látható. Lila tintával írt volta miatt ez a lista a 20-as évek második felében, de inkább a 30-as években készülhetett.

12. Dátum: 1932.05.06. – **Szerző:** Soós Lajos – **Cím*, téma:** A darwinizmus Darwin halála után 50 évvel. – **Forma:** A/6-os meghívó. – **Megjegyzés:** A Természettudományi Közlönybe szánt írás.¹¹

13. Dátum: (1934/1935) – **Szerző:** (Soós Árpád¹²) – **Cím, téma*:** *Anisus carinatus* ivarkészülékének grafikája (ceruza) – **Forma:** 11 x 10 cm – **Megjegyzés:** Tévedésből került

¹¹ Első megemlékezésének időpontja: 1932. máj.6. (Az Állattani Szakosztály 331. ülésén elnöki megnyitóként hangzott el. Megjelent a Természettudományi Közlöny 64. kötete 957–958. füzetének 257–263. oldalán.)

Soós Lajos fondjába. A rajz az Állattani Közlemények 32. kötete 1-2 füzetének 24. oldalán Soós Árpád írásában jelent meg.

14. Dátum:(1934 /1935) – **Szerző:** (Soós Árpád) – **Cím,téma*:** *Anisus planorbis* ivarkészülékének grafikája (ceruza) – **Forma:** 11 x 7,2 cm – **Megjegyzés:** Tévedésből került Soós Lajos fondjába. A rajz az Állattani Közlemények 32. kötete 1-2 füzetének 25. oldalán Soós Árpád írásában jelent meg.

15. Dátum: (1934/1935) – **Szerző:** (Soós Árpád) – **Cím,téma*:** *Gyraulus laevis* ivarkészülékének grafikája(ceruza) – **Forma:** 7,7 x 7,7 cm – **Megjegyzés:** Tévedésből került Soós Lajos fondjába. A rajz az Állattani Közlemények 32. kötete 1-2 füzetének 27. oldalán Soós Árpád írásában jelent meg.

16. Dátum: (1934/1935) – **Szerző:** (Soós Árpád) – **Cím,téma*:** *Gyraulus crista* ivarkészülékének grafikája(ceruza) – **Forma:** 7,8 x 7,1 cm – **Megjegyzés:** Tévedésből került Soós Lajos fondjába. A rajz az Állattani Közlemények 32. kötete 1-2 füzetének 28. oldalán Soós Árpád írásában jelent meg.

17. Dátum: (1934/1935) – **Szerző:** Grizák Margit – **Cím,téma*:** Öt szövetminta három *Planorbis*-féle (*Anisus planorbis*, *Anisus spirorbis*, *Planorbis cornea*) genitáliájából. – **Forma:** 16 x 24,5 cm-es lapra ragasztott szépiabarna grafikák. – **Megjegyzés:** Tévedésből került Soós Lajos fondjába. A szövetminták Soós Árpád cikkében, az Állattani Közlemények 32. kötete 1-2. füzetének végén található I. Táblaként.

18. Dátum: (1934/1935) – **Szerző:** Grizák Margit – **Cím,téma*:** Öt szövetminta a *Planorbis cornea* genitáliájából – **Forma:** 16 x 24,5 cm-es kartonra ragasztott szépiabarna grafikák. – **Megjegyzés:** Tévedésből került Soós Lajos fondjába. A szövetminták Soós Árpád írásában, az Állattani Közlemények 32. kötete 1-2. füzetének végén található II. Táblaként.

19. Dátum: a. – **Szerző:** a. – **Cím,téma*:** ...genitáliája – **Forma:** 14 x 13,5 cm-es karton, tustollal. – **Megjegyzés:** Két másolat van belőle. Az egyik háttere részben feketített. Érdekes az ivarszerv spirális elrendezése. Különösen bizarr a hímnősmirigy és a hímnősvezeték szoros spirális felcsavarása. Az előbbi Soós Árpád rajzokkal szemben a betűjelzések is némileg különböznek, egyszerűbbek lehetnek (*Glandula hermaphroditica*: gl.h→gh). Mivel az ábrán a betűjelzések nyomtatott betűvel készültek, nem elég karakteresek ahhoz, hogy a szerzőjére lehessen következtetni. Az egyik változaton ceruzával ejtett méretbeállítás (9 cm) található, amiből arra lehet következtetni, hogy nyomdai beszerkesztés miatta a rajz kicsinyítésére volt szükség. Tematikai okokból sorolom ide a rajzot.

20. Dátum: 1939/1940 – **Szerző:** (Soós Lajos) – **Cím,téma*:** *Alopi*a, *Charpentieria*, *Delima*, *Pseudalinda*, *Clausilia* genuszok határozókulcsának tervezete. – **Forma:** A/5-ös nyomtatott lap (Felezett A/4-es fényes lap hátoldalán mikroszkópi felvétel fotója látható.) – **Megjegyzés:** Tiszta oldalán ceruzával írt számok, oldalszámok

21. Dátum: (II. világháború) – **Szerző:** (Soós Lajos) – **Cím,téma*:** *Vertigo* (*angustior*, *antivertigo*, *moulinsiana*, *pygmaea*, *pusilla*) és *Orcula*(*dolium*, *doliolum*) genusz – **Forma:** A/6-os lap. – **Megjegyzés:** A sorolt fajok ceruzával írt recens és fosszilis lelőhelyeik. Soós Lajos kézírásával azonosítható. Hátoldalán fekete tintával ismeretlen személy által írt megjegyzés: Azok akik karhatalmi szolgálatra jelentkeztek, holnap hozzák el fényképeiket.

22. Dátum: (1940 után) – **Szerző:** (Soós Lajos) – **Cím,téma*:** Néhány fosszilis és recens *Stylommatophora* (*Vertiginidae*, *Orculidae*, *Chondrinidae*, *Pupillidae*, *Vallonidae*) előfordulása és határozókulcsa. – **Forma:** 1940. évi naptár (Pátria) 23-31. heti lapjainak hátoldalára készült az ceruzás írás (1940-nél nem korábban készült jegyzet.) A betűk nagysága nem éri el a 4 mm-t. – **Megjegyzés:** Jól felismerhető Soós Lajos kézírása. A következő fajok – korabeli nomenklatura szerinti –felsorolása található meg a lapokon:

¹² Soós Árpád (1912–1991) zoológus, muzeológus, Soós Lajos fia, aki az Állattani Szakosztály 354. ülésén (1934.december 7.) debütált „ A magyarországi *Planorbis*-félék ivarkészülékének alak- és szövettana „ első részének az előadásával. A dolgozat 2. részét az Á. Sz. 357. ülésén (1935.március 1.) adta elő.

- A. Fosszilis: *Abida frumentum*; *Pupilla bigranata, cupa (sterri), muscorum, submuscorum*¹³; *Acanthinula aculeata*; *Vertigo substriata, pusilla, antivertigo, pygmaea, moulinsiana, angustior*; *Truncatellina cylindrica, costulata, claustralis*; *Orcula doliolum*; *Columella edentula*; *Agardhia (miocén), Pyramidula*; *Orcula ...ularis(?)*.
- B. Recens: *Agardhia bielzi, truncatella*; *Vertig opusilla, pygmaea, antivertigo, angustior, alpestris, moulinsiana, substriata*; *Columella edentula*; *Orcula jetschini, doliolum, dolium*; *Acanthinula aculeata*; *Pyramidula rupestris*; *Aspasita triaria, triadis, trinodis*.

23. Dátum: (1940 után?) – **Szerző:** (Soós Lajos) – **Cím,téma*:** *Pupilla muscorum var. transsilvanica* KIM. és var. *carpathica* n. leírása és előfordulása németül. – **Forma:** 8,4 x 10,3 cm-es, kártyánál valamivel nagyobb méretű gépelt szöveg. – **Megjegyzés:** Feltehetően Kimakowicz munkájából¹⁴ kimásolt gépelés, amelyet Soós Lajos 1943-ban megjelent könyvében felhasználhatott. Ennek a feltételezésnek ellentmond az a tény, hogy irodalomjegyzékében nem hivatkozik rá.¹⁵

24. Dátum: (1943 után) – **Szerző:** a. – **Cím*, téma:** Soós Lajos dr. – **Forma:** A/5-nél kisebb fatartalmú lap. – **Megjegyzés:** Jelzet: PS/52. Teljes szöveg: „Született Magyargencsen (Vas m.) 1879. febr. 6. Zoológus, a Magyar Nemzeti Múzeum Állattárának nyug. igazgatója. Általános állattani, szövet- és bonctani tanulmányokkal foglalkozott, főképpen a puhatestűekre (Mollusca) vonatkozóan. Ezeknek a rendszertana terén nagy sikerekkel dolgozott. Számos szaktanulmány mellett nagy összefoglaló munkája „A Kárpátmedence Molluscafaunája (1943). A Magyar Tudományos Akadémia tagja.”

25. Dátum: (1948 után) – **Szerző:** Soós Lajos (szignált) – **Cím*, téma:** Soós Lajos életrajzi adatai – **Forma:** 7 oldalas, A/4 formátumú, géppel írt és tintával javított írás. – **Megjegyzés:** Sudár Miklósné, Soós Emőke tulajdonában is megtalálható egy másolata. Utolsó sorában olvasható: „Ez a fordítás 1948 óta sajtókészen áll.”

26. Dátum: (1948 után) – **Szerző:** Soós Lajos (szignált) – **Cím*, téma:** Soós Lajos 1945 óta készült tudományos dolgozatai – **Forma:** A/4-es lap – **Megjegyzés:** Az personaliában található írás:

1. Puhatestűek – Mollusca, a Dudich Endre szerkesztette „Az állatok gyűjtése” I. r. c. műben, p. 138-154.
2. Sajtókészen áll „A Kárpát-medence Mollusca-faunája” c. műnek az angol nyelvű átdolgozása; ehhez készült 50 tábla ki van nyomtatva (2. ábra) 1949 óta.”¹⁶ Kaszab Zoltán (1979) írásából tudjuk, hogy az angol nyelvű átdolgozása 1948-ra készült el.

27. Dátum: (1948 után) – **Szerző:** (Soós Lajos) – **Cím,téma*:** Soós Lajos fontosabb művei 1910-től. – **Forma:** 4 számozatlan gépelt (karbon) oldal, fatartalmú papíron. – **Megjegyzés:** Jelzet: PS/52. Sok személyes megjegyzést (MTA Vitéz pályázati külön díj, Természettudományi Társulat Margó-jutalom¹⁷, MTA nagydíja) fűz egyes cikkekhez. Az 1943-ban megjelent „Kárpát-medence Mollusca-faunája” munkájához fűzi: „Angol nyelvű

¹³ Soós Lajos 1943 szerint a felső miocén/szarmata rétegekből ismert faj.

¹⁴ Kimakowicz, M. (1890): Beitrag zur Mollusken-Fauna Siebenbürgens –Verh.Sieb.Ver. Naturwiss., 60: 1–113. Hermannstadt

¹⁵ Soós Lajos (1943): A Kárpát-medence Mollusca-faunája. – MTA. Budapest.

¹⁶ A kötet 50 táblájának a fotóit Rotaridesz Mihály (†1950) készítette el. A magyar nyelvű kiadástól [Soós, L. (1943): A Kárpát-medence Mollusca-faunája. –In: Magyarország természetrajza, I. Állattani rész. Magyar Tudományos Akadémia, p.1-478.(+XXX) Budapest.] több vonatkozásban is eltérnek a táblák: 20-szal több a számuk, nagyobbak az ábrák, itt-ott héjskulptúrát is bemutatnak, Clausiliák szájadékát kiemelve szemléltetik, a hátterük változó (sötét/világos).

¹⁷ Margó Tivadar (1816–1896): zoológus, orvos, darwinizmus népszerűsítője, a progresszív állatrendszertan kidolgozója, a MTA tagja tiszteletére alapított díj.

fordítása, átdolgozása és új adatokkal való kibővítése készen áll 1948. óta.” (1948 után készült.) A jegyzék ceruzás javításokat tartalmaz.

28. Dátum: 1950 (?), 1953 (?), 1962 (?), 1969 (?)- **Szerző:** (Soós Lajos) – **Cím*, téma:** Négy évtized a Múzeum-körút mentén¹⁸ – **Forma:** Különböző minőségű (fatartalmú, részben fatartalmú fűzfői, hátoldalán korábbi írással) A/4-es lapok

A 224 számozott lap (a grafitceruzás számozása 5-tel indul és 228-ig tart, kárminvörössel átszámozva 1–224.), illetve oldal borítóján a következő olvasható:

A tárgy megjelölése: kézirat.

Lelt. sz.: Ny. sz.: 231

A tárgy leírása: Soós Lajos ajándéka

A szerző neve: Soós Lajos

Kelet: –

Eredeti tulajdonos: Soós Lajos

A melléklet száma, jellege: 224 oldal kézirat: Négy évtized a Múzeum-körút mentén.

A kézirat fejezetei:

Szármaszámom. Soproni diákéveim ¹⁹	1
Első találkozásom az egyetemmel.....	13
Megérkeztem a Múzeum-körútra.....	30
Inasévek a zoológia szolgálatában.....	48
Kerülő úton a Nemzeti Múzeum fele...	72
A Nemzeti Múzeum 1903-ban	84
Az állattár 1903-ban.....	119
Csendes évek (1903- I.VH végéig)....	164
Vihar az állattárban.....	195
Vihar után.....	216

Utolsó mondata: „ Eddig tart az emlékezetem. Ami ezután történt, az kiment a fejemből, arról tehát nem is írhatok.” A kéziratban szerepel többek között: Csíki Ernő²⁰, Dudich Endre²¹, Entz Géza²², Herman Ottó²³, Pongrácz Sándor²⁴, Hóman Bálint²⁵ neve. – **Megjegyzés:** A kézirat elkészültének időpontját Horváth Csaba (2005) dolgozatában 1950-re datálja. A család tulajdonában található, Soós Lajos által, 1953.február 4. dátummal aláírt jelentésben már szerepel, mint intézettörténeti munka. A Mátra Múzeum honlapján és Varga, Fűköh & Krolopp 2005 munkájában²⁶ 1969-es évszám olvasható. A MTV Zrt. Archivumában²⁷ és a Magyar Természettudományi Múzeumban is megtalálható „A természetbúvár” filmetűdben is szó esik a fenti kéziratról, 1962-es dátummal. Horváth Csaba

¹⁸ E főcímmel és Pályám kezdete , A Nemzeti Múzeum 1903-ban alcímekkel ... jelent meg az írás egy részlete Horváth Cs. és Korsós Z. tollából, rövid magyar és angol nyelvű kommentárral.

¹⁹ Ez a fejezet Horváth Csaba publikálta [Horváth, Cs. (2005): Soproni diákéveim – Lapok Sopron történetéből, 1: 19-24.]

²⁰ Csiki Ernő (1875–1954): entomológus , a Magyar Nemzeti Múzeum munkatársa, MTA tag. Nevéhez több puhatestűekkel foglalkozó mű is fűződik (1903, 1906, 1911).

²¹ Dudich Endre (1895–1972): a magyar zoológia kiemelkedő alakja, egyetemi tanár, akadémikus. A puhatestűekkel is foglalkozott.

²² Ifj. Entz Géza (1875–1943): zoológus, egyetemi tanár, akadémikus.

²³ Herman Ottó (1835–1914): természettudós, néprajzkutató, politikus.

²⁴ Pongrácz Sándor (1888–1945): zoológus, entomológus; a MNM , később TTM munkatársa, majd főigazgatója, egyetemi tanár.

²⁵ Hóman Bálint (1885–1951): történész, politikus, a két világháború között miniszteri posztokat töltött be. MTA tagja. Börtönben halt meg.

²⁶ Varga, A., Fűköh, L. & Krolopp, E. (2005): A Magyar Malakológiai Bibliográfia (1727-2004) – Malakológiai Tájékoztató, 23: 5-129.

²⁷ 1037 Budapest, Kunigunda u. 64.

verziójával összhangban kialakított ideám szerint: Soós Lajos ez az igen olvasmányos életrajzi indíttatású munkáját Tatán 1941 és 1950 között írta.

29. Dátum: 1950.05.24. – **Szerző:** Soós Lajos (szignált) – **Cím*, téma:** Kérdőív tudományos kutatók számára – **Forma:** Négybe hajtott (postázott?) A/4-es gépelt (fekete vagy karbon szalaggal vagy karbonpapírral?) fatartalmú, fűzfői vízjeles lap. – **Megjegyzés:** PS/52 jelzetű. Kérdésekre (szolgálati hely→ képesítés, iskolai végzettség; A./ Munkásság: a./ Kutatói vonal, b./Oktatói vonal; B./Egyéb : Pl. 19. beszél: angolul, németül; olvas: franciául; 23. Lakásom megfelelő, cserét nem óhajtok.) adott válaszokat tartalmaz. Soós Lajos 1940-ben Tatára költözött, ennek megfelelően a kérdőív kitöltésének helymegjelölése is Tata.²⁸ A kérdőívől megtudjuk szolgálati helyeit (Madártani Intézet: 1900. okt.→ 1901. febr.; Budapesti Tudományegyetem Állattani Intézetének tanársegédje: 1901. márc.→ 1902.aug.; Dévai Főreáliskola tanára: 1902. szept.→ 1903. máj.; Nemzeti Múzeum Állattárának dolgozója, majd nyugdíjazásakor igazgatója: 1903. jún.→ 1935. szept.) 1912–1920. Magántanár az egyetem bölcsészeti karán, ahol malakológiát tanít. 1915–1919. Állatorvosi Főiskolán általános állattant tanít. ²⁹ A kérdőívől az is kiderül, hogy nem szándékozik Tatáról Budapestre felköltözni.

30. Dátum: 1953. 02. 04. – **Szerző:** Soós Lajos (a biológiai tudományok doktora) – **Cím, téma*:** Munkajelentés – **Forma:** A/5-ös fatartalmú papírlapon, tintával írt 1/3 oldalas kézirat. – **Megjegyzés:**

1945 óta nyomtatásban megjelent dolgozatok: Puhatestűek (Mollusca) in: Dudich, Az állatok gyűjtése, I. Budapest, 1948. p. 138-154.

Kéziratban: 1. Mollusca of the Carpathian basin (könyv)

2. Negyven év a Múzeum-körút mentén (tudománytörténet)

3. Felső pliocén Helicigonák³⁰

A lap alján található szálkás, jobbra dőlő betűvel írt megjegyzés: „Anyagába berakható 1953. II. 5. Hanicsek „

31. Dátum: (1950 és 1955 között, vagy 1955-ben)³¹ – **Szerző:** Soós Lajos – **Cím*, téma:** Megemlékezés Wagner János és Rotaridesz Mihályról – **Forma:** 4.5 oldalnyi gépelt, számozatlan, 30-as finomságú A/4 -es fatartalmú, kettőbe hajtott lap. – **Megjegyzés:** Személyenként ~ 2 oldal. Kék tintával korrigálva (sorrend, törlés, beszúrás korrektúrajellel).

32. Dátum: (1959) – **Szerző:** (Soós Lajos) – **Cím, téma*:** Második megemlékezése Darwin-ról. – **Forma:** 6 feketével gépelt és ceruzával számozott, négyrétbe hajtott A/4-es lap. – **Megjegyzés:** A 4. oldalból két példány van. Az 5. oldal számozatlan és csupán 6 sort tartalmaz. Az első oldalon olvasható: „100 évvel ezelőtt, pontosabban 1859 novemberében jelent meg Darwin The origin of the species ...→ Az írás 1959-ben született. A hátoldalán 13 sor ceruzás megjegyzés található. Itt olvasható: „A nemrég lezajlott londoni Zoológiai Kongresszus éppen az igazi darwinizmus gondolatvilágának Darwin időtálló voltát igazolja...”

²⁸ 1940 és 1950 között Tatán bérelt lakást a Bezerédi/y utca 9. sz. alatt. A kertes házat a Zeneakadémián tanító Vajda Ilonától bérelték. (Sudár Miklósné Soós Emőke 2011-es közlése.)

²⁹ Soós Lajos az Állatorvosi Főiskolán eltöltött idejének kezdetét 1915-re teszi. Ez szöges ellentétben van az 5. dokumentumnál taglaltakkal!

³⁰ Gozán Ferenc és Benkő Jenő szerkesztésében 1971-ben, az Akadémiai Kiadó gondozásában megjelent „A magyarországi pannonkori képződmények kutatásai” összefoglaló munkában csupán a következő Soós Lajos írás található: Soós, L. (1934): Az öcsi felsőpontuszi Molluscafauna.– Állattani Közlemények, 31: 3-4. Lehetséges, hogy az 1956-os tűzvész alkalmával az 1953-ban jelzett „Felső pliocén Helicigonák” írás elpusztult, és így nem kerülhetett publikálásra.

³¹ Wagner János (1906-1948) és Rotaridesz Mihály (1893-1950) életrajzai alapján érthető, hogy Wagnerről Rotaridesz 1948-ban és 1949-ben, Schlesch pedig 1949 írt nekrológot. Schlesch 1950-ben és 1951-ben emlékezett meg Rotarideszről. Soós Lajos (1955): Megemlékezés Wagner Jánosról és Rotaridesz Mihályról. – Állattani Közlemények, 45: 3-6. írása már visszatekintésnek számít.

33. Dátum: (1960-as, 1970-es és 1980-as évek valamelyike.)³² – **Szerző:** Hildegard Zeissler (Leipzig) – **Cím, téma*:** Soós Lajosnak címzett boríték. – **Forma:** 25 x 19,3 cm-es kézzel szabott és ragasztott nátrónpapírból készült boríték. – **Megjegyzés:** A boríték üres, de Soós Lajos és H.Z. kapcsolatát jelzi. Felirata: Hern Dr. Lajos Soós, Budapest XI. Kanizsai út 13.

34. Dátum: 1960.01.27. – **Szerző:** Zimmermann Ágoston³³ – **Cím,téma*:** Köszönet, és az Állattani Szakosztályban végzett munkájának méltatása. – **Forma:** A/5-ös formátumú, kék tollal, reszkető kézzel írt levél. – **Megjegyzés:** Soós Lajos és Zimmermann Ágoston az állatorvosi főiskolai évekből ismeri egymást. 1942-ben többek között ő ajánlotta az MTA tagjának Soós Lajost.³⁴ A levél végén: „*Szívből köszönt régi igaz barátsággal az öreg Zimmermann*”

35. Dátum: 1960. 02.08. – **Szerző:** Soós Lajos (szignó) – **Cím,téma*:** Végleges lemondás a Magyar Biológiai Társaság Állattani Szakosztályának elnöki tisztségéről. Levelében korára, egészségi állapotára hivatkozik. – **Forma:** A/4-es levél – **Megjegyzés:** Soós Lajos levelét Dr. Kontra Györgynek, a Magyar Biológiai Társaság főtítkárnak küldte két nappal az után, hogy betöltötte a 80. életévét. A levél végén olvasható: „... *remélem, hogy a sors megadja még nekem a lehetőséget, hogy mint egyszerűtag kísérhessem figyelemmel annak további működését és okulhassak az ott elhangzott előadásokból. ...készséges híve Dr. Soós Lajos*”

36. Dátum: 1960. 04. 19. – **Szerző, aláíró:** Straub F. Bruno³⁵ – **Cím, téma*:** Soós Lajos (biol. tud. dokt.) felkérése a Bíráló Bizottság elnöki tisztére. – **Forma:** Négyrébe hajtott, fejléces (MTA Biológiai Csoportja) iktatószám (95.040/60), pecsétes (MTA Biológiai Csoportja), A/4-es fatartalmú levél. – **Megjegyzés:** Máj. 17. kedden 3 órakor van Gera Géza nyilvános kandidátusi vitája az MTA II. emeletén a 100-as teremben. Az értekezést Boros Istvánnak kell továbbítani. A két bírálatot 10 napon belül vissza kell küldeni a Csoportnak. – Soós Lajos annak ellenére, hogy a MTA átszervezésekor (1959) tanácskozó taggá degradáltak, sine ira et studio vett részt annak mindennapi munkájában.

37. Dátum: 1960.05.12. – **Szerző, aláíró:** Dr. Ábrahám Ambrus³⁶ akad., egyetemi tanár a Magyar Biológiai Társaság elnöke – **Cím, téma*:** Köszönet az Állattani Szakosztály vezetéséért. – **Forma:** A/4-es fejléces (A Szegedi Tudományegyetem Általános Állattani és Biológiai Intézete; Szeged, Tánicsics M. u. 2.; Igazgató: Dr. Ábrahám Ambrus ny. r. tanár), gépelt levél. – **Megjegyzés:** Válasz Soós Lajos február 8-án kelt levelére.

38. Dátum: 1967.01.04. – **Szerző:** Dr. Székessy Vilmos főigazgató – **Cím,téma*:** Soós Lajos munkaszerződése 1967.évre – **Forma:** A/4, Iktatószám: 35/1967 – **Megjegyzés:** Soós Lajos tudományos munkaerő feladata a Magyar Természettudományi Múzeum Állattára Mollusca gyűjteményének tudományos feldolgozása, munka napló vezetése heti 12 órában,

³² Az NDK beli Zeissler Hildegard Richnovszky Andorral és Krolopp Endrével is kapcsolatban állt. A magyar vonatkozású malakológiai témájú publikációi 1968 és 1987 közöttiek (Varga, A., Füköh, L. & Krolopp, E. (2005): Magyar Malakológiai Bibliográfia (1727–2004).— Malakológiai Tájékoztató, 23: 5-129.Gyöngyös.

³³ Zimmermann Ágoston (1875-1963): Soós Lajos kortársa, állatorvos, az összehasonlító anatómia kiemelkedő képviselője, szakíró, 1922 óta az MTA tagja. 1933 és 1934 között az Állatorvosi Főiskola rektora volt.

³⁴ Soós Lajost Mauritz Béla ig. és r.t., Entz Géza r.t., Zimmermann Ágoston r.t., Marek József ig. és r.t., Gelei József r.t., Szabó Zoltán r.t., Csiki Ernő lt., Dudich Endre lt., Jávorka Sándor lt., Vitéz Varga Lajos lt. ajánlotta akadémikusnak 1942-ben.

³⁵ Straub F. Bruno: a MTA Tudományos Minősítő Bizottság Szakbizottsága elnöke.

³⁶ Ábrahám Ambrus (1893–1989): a hazai idegszövetten és neuroanatómia kutatások kiemelkedő tudósa, Kossuth-díjas.

havi 500 Ft-ért (935-ös kulcs szerint: heti 48 óra munkaidő esetén 2000Ft. Fizetés két részletben: 2-án és 17-én). Felette Kaszab Zoltán³⁷ volt.

39. Dátum: 1969³⁸ – **Szerző:** (Soós Lajos) – **Cím,téma*:** Fellebbezés az Anonymus kérdésben. – **Forma:** 1. Fellebbezés : Két számozott fatartalmú A/5-ös lap Kék golyóstollas írás csak az egyik oldalon. 2. Levél: A MTA életrajzi lexikon és a Művészeti Lexikon famentes reklámlapjának tiszta oldalára írt levél. – **Megjegyzés:**

1. Véleményem szerint nem teljes anyagról, hanem elkallódott lapokról van szó, amelyek az Irodalomtörténeti Közlemények kettőbe hajtott, A/4-es reklám- és megrendelőlapjában, mint borítóban található. Soós Lajos írása ifj. Horváth János³⁹ és Sólyom László⁴⁰ publikációjára reagál, amelyben megállapítják, hogy Anonymus (P. mester) azonos III. Béla király jegyzőjével, Péter győri püspökkel. Soós Lajos szerint Sebestyén Gyula⁴¹ már 1908-ban megállapította, hogy Anonymus III. Béla jegyzője.

2. Feltehetően Horváth Jánosnak vagy Sólyom Lászlónak Sebestyén Gyula érdekében írt kétoldalas „Igentisztelt Uram!” megszólítással indított, dátálatlan levele, amelyben leírja a Sebestyén Gyula és Friedrich Max Müller⁴² Nemzeti Múzeumban egykoron lezajlott találkozásának történetét.

Soós Lajos megközelítően 70 évvel korábban, 1898/1899-es tanévben történelem-latin szakos hallgatója volt a pesti egyetemnek. Ezzel magyarázható, hogy Sebestyén Gyula halála után 20 évvel, hűségese tanítványként tollat ragad Sebestyén Gyula öröksége védelmében.

40. Dátum: 1973. – **Szerző:** Szelényi Gábor – **Cím*,téma:** In memoriam Dr. Soós Lajos (1879–1972) – **Forma:** B/5-ös különlenyomat⁴³. – **Megjegyzés:** Szelényi Gábor német nyelven írt megemlékezése, amelyben egy fehérebb tojáspapíron Soós Lajos fényképe található (→Természettudományi Arcképcsarnok 4. számú Soós Lajos fotó) a personaliában (PS/52).A megemlékezést 84 citált irodalom (1903→1967) zárja.

41. Dátum: (1979.febr.2. előtt) – **Szerző:** (Kaszab Zoltán) – **Cím*,téma:** Megemlékezés Dr. Soós Lajos születésének 100. évfordulójára – **Forma:** Két variánsa van: 1. 9 feketével gépelt javított oldal (A/4-es fatartalmú) pecsét nélkül. 2.10 átgépelt oldal (A/4-es fatartalmú) az első oldalon ovális pecsét Természettud. Múzeum Tudománytört. Gyűjt. felirattal. – **Megjegyzés:** Jelzet: PS/52. A szerző nevét nélkülöző írások, az Állattani Közlemények 66. kötetében (1979. dec.) megjelent Kaszab Zoltán cikk korábbi verziói.⁴⁴ Az első variáns jelentős tartalmi változtatásokat, pótlásokat, stiláris javításokat (fekete, kék zöld golyóstoll és ceruza) tartalmaz. A nyomtatásban megjelent írásban „...a nagy magyar zoológusok évkönyvébe.” helyett „...a magyar zoológia emlékkönyvébe.” változat szerepel. Kaszab Zoltán átgondolta és visszavonta a Soós Lajosnak adott nagy magyar zoológus titulust! A megjelent cikkben található egy szépen komponált, Soós Lajost mikroszkópozás

³⁷ Kaszab Zoltán (1915–1986): muzeológus zoológus (entomológus, taxonómus, zoogeográfus), az MTA tagja. 1955 és 1970 között az Állattár vezetője, később a Természettudományi Múzeum főigazgatója.

³⁸ Soós Lajos jelen írásában olvasható: „...februárban töltöttem be a 90-ik évemet.”→ az írás 1969. évi.

³⁹ ifj. Horváth János (1966): P. mester és műve.– Irodalomtörténeti Közlemények, 70. évf. 1–2.szám 1–53. Budapest.

⁴⁰ Sólyom Károly (1966): Új szempontok az Anonymus-probléma megoldásához. – Irodalomtörténeti Közlemények, 70. évf. 1–2. szám 54–84. Budapest.

⁴¹Sebestyén Gyula (1864–1946): folklór- és magyarságkutató (rovásírás), irodalomtörténész, a MTA I. tagja.

⁴² Friedrich Max Müller (1823-1900): német származású angol nyelvész, orientalista, az összehasonlító vallástörténet kimagasló alakja, az MTA külső tagja (1874).

⁴³ Szelényi, G. (1973): In memoriam Dr. Soós Lajos (1879-1972).– Annales Historico-Naturales Musei Nationalis Hungarici, 65: 5–9. Budapest.

⁴⁴ Kaszab Zoltán (1979): Megemlékezés dr. Soós Lajos születésének 100. évfordulójára.— Állattani Közlemények, 66(1-4):3-9. Budapest.

közben mutató fotó is. Ez a fénykép nem található meg a Természettudományi Arcképcsarnokban.

42. Dátum: 1979. 02.02 – **Szerző:** – **Cím,téma*:** A Magyar Biológiai Társaság Állattani Szakosztályának 693. előadóülése – **Forma:** Meghívó külön tűzött zacskóban. – **Megjegyzés:** Jelzet: PS/52. Az előadóülés du. ½ 5 óraker tartották a következő programmal:

1. **Dr. Kaszab Zoltán:** Megemlékezés dr. Soós Lajosról születésének 100. évfordulóján
2. **Dr. Keve András** bemutatja Kalabér László (Szászrégen) tanulmányát: A vízirigó költése a keleti Kárpátokban
3. **Dr. Szent-Iványi József** (Adelaide): Zoológus szemmel Új-Guineában és Ausztráliában

Felül piros golyóstollas utalás: Tudománytörténet részére.

43. Dátum: 1979. május – **Szerző:** Lukács Dezső dr. ny. tud. munkatárs, Kaposvár – **Cím*,téma:** Soós Lajos születésének 100. évfordulójára⁴⁵ – **Forma:** Két darab A/4-es különlenyomat. (A hátoldaluk üres.) – **Megjegyzés:** Jelzet: PS52, Az egyik példány jobb sarkában fent ovális pecsét (Természettud. Múzeum Tudománytört. Gyűjt.) a következő dedikációval: Erzsébetnek⁴⁶ tiszteletteljes kézcsókkal 1979. aug. 10. Lukács

44. Dátum: 1983 – **Szerző:** Lukács Dezső – **Cím*,téma:** Soós Lajosra emlékezünk⁴⁷. – **Forma:** Két verzió: **1.** 11 A/4-es oldalra gépelt, javított kézirat. **2.** 9 számozott, famentes A/4-es lapra gépelt, javítatlan, ~5cm-es margóval. – **Megjegyzés:**

1. A következő, publikáció előtti dedikáció olvasható az első lapon jobbra fent: „Árpádnak⁴⁸ a régi barátsággal, 1982.03.25.” Dr. Sudár Miklósné Soós Emőke (Soós Árpád lánya) tulajdonában is megtalálható egy másolat.

2. Az első lapon jobboldalon fent: „1984-ben közl. Vasi Szemle” (1983 vagy 1984?) Mivel nincs összekapcsolva, hiányos lehet! A 9. oldal utolsó mondata: „...írta közérthetően, a lényegét közölve.”

45. Dátum: 1983 – **Szerző:** Lukács Dezső – **Cím*, téma:** Soós Lajosra, az egykori soproni evangélikus líceum tanulója emlékezünk⁴⁹ – **Forma:** 3 A/4-es gépelt oldal, belső oldalán korrektúrára margóval, rajta javításokkal – **Megjegyzés:** Halálának 10. évfordulójára készült írás dedikációja: „Árpádnak baráti szeretettel, 1982. április, Dezső”

46. Dátum: 1989.06.25 – **Szerző, aláíró:** Berend T. Iván⁵⁰ – **Cím, téma*:** Soós Lajos akadémiai rehabilitálása. – **Forma:** A/4-es gépelt oldal Kádár címeres pecséttel. A gépelés elektromos írógépen készült. Iktatószáma: 55.220/1999 – **Megjegyzés:** Az MTA elnöke Soós Lajos rendes akadémiai tagságát visszaállító levelét Soós Árpádnak címezte. Eredetije Dr. Sudár Miklósné, Soós Emőke tulajdonában található.

Grates: Köszönettel tartozom Orbán Évának, a Szent István Egyetem Állatorvostudományi Könyvtár igazgatójának; valamint Schellinger Zsuzsának, a Természettudományi Múzeum Tudománytörténeti Gyűjtemény kezelőjének munkámhoz nyújtott szíves és önzetlen segítségéért.

⁴⁵ Lukács Dezső (1979): Soós Lajos születésének 100. évfordulójára. – Magyar Állatorvosok Lapja, 34: 346. Budapest.

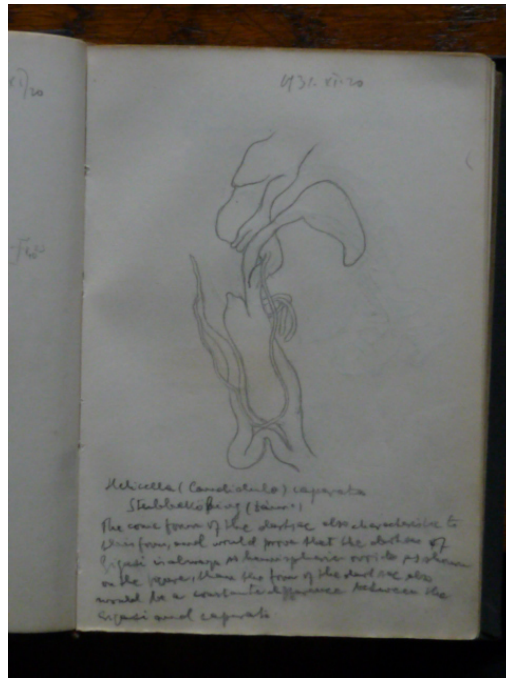
⁴⁶ Soós Lajos felesége

⁴⁷ Lukács Dezső (1983): Soós Lajosra emlékezünk.– Vasi Szemle, 37 (1):122-127. Ez a megemlékezés nem található meg Varga, A., Fűkőh, L. & Krolpp, E. (2005): Magyar Malakológiai Bibliográfia (1727-2004).– Malakológiai Tájékoztató, 23: 5-129. munkában.

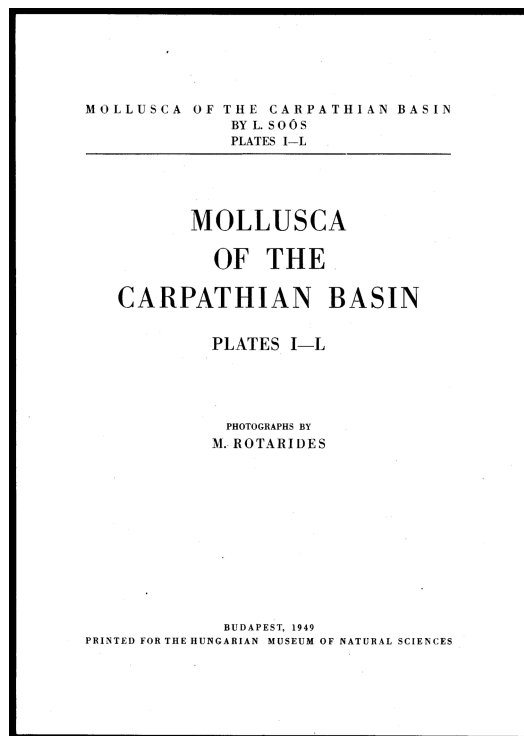
⁴⁸ Soós Lajos fia Soós Árpád (1912-1991).

⁴⁹ Lukács Dezső (1983): Soós Lajos, az egykori soproni evangélikus líceum tanulója emlékezünk.– Soproni Szemle, 37(1): 89-91.

⁵⁰ Berend T. Iván /Berkovics Tibor (1930) történész, közgazdász a MTA elnöke (1985-1990), 1990-től a University of California professzora.

1. ábra. Az 1930–1935. évi feljegyzéseket tartalmazó kék notesz egy oldala [*Helicella (Candidula) caperata* (Montagu)/*Candidula intersecta* (Poiret, 1801)].

2. ábra. A torzóban marad Mollusca of the Carpathian basin mű táblái.

DOMOKOS Tamás
 H-5600 BÉKÉSCSABA,
 Rábay u. 11.
 E-mail: tamasdomokos@freemail.hu